

BOG‘CHA YOSHIDAGI BOLALAR KIYIMINING FUNKSIONAL, GIGIYENIK VA PSIXOLOGIK AHAMIYATI

*Shodmonova Raxnamo Turgunbayevna**Toshloq tuman 3-son texnikumi**ishlab chiqarish ta’lim ustasi*

Annotatsiya. Mazkur maqolada bog‘cha yoshidagi bolalar kiyimining funksional, gigiyenik va psixologik jihatlari ilmiy asosda tahlil qilinadi. Tadqiqotda bolalar kiyimiga qo‘yiladigan asosiy talablar, ularning bolaning jismoniy rivoji, sog‘ligi va emotsional holatiga ko‘rsatadigan ta’siri o‘rganildi. Shuningdek, kiyim tanlash jarayonida pedagogik va gigiyenik yondashuvlarning ahamiyati yoritildi. Olingan natijalar bog‘cha yoshidagi bolalar kiyimi maktabgacha ta’lim muassasalarida tarbiyaviy jarayonning muhim tarkibiy qismi ekanini ko‘rsatadi.

Kalit so‘zlar: bog‘cha yoshi, bolalar kiyimi, gigiyena, psixologik rivojlanish, maktabgacha ta’lim, qulaylik.

Abstract. This article analyzes the functional, hygienic and psychological aspects of children's clothing of kindergarten age on a scientific basis. The study studied the main requirements for children's clothing, their impact on the physical development, health and emotional state of the child. The importance of pedagogical and hygienic approaches in the process of choosing clothing was also highlighted. The results obtained show that children's clothing of kindergarten age is an important component of the educational process in preschool educational institutions.

Keywords: kindergarten age, children's clothing, hygiene, psychological development, preschool education, comfort

KIRISH

Maktabgacha yosh davri bolaning jismoniy, psixologik va ijtimoiy rivojlanishida muhim bosqich hisoblanadi. Aynan shu davrda bola atrof-muhit bilan faol muloqotga kirishib, mustaqil harakat qilish va o‘zini ifodalash ko‘nikmalarini shakllantira boshlaydi. Ushbu jarayonda bolaning kundalik hayotiga ta’sir qiluvchi muhim omillardan biri kiyim hisoblanadi.

Bog‘cha yoshidagi bolalar uchun kiyim nafaqat tashqi muhit ta’siridan himoya qiluvchi vosita, balki bolaning harakat faolligi, sog‘ligi, o‘zini qulay his qilishi va emotsional holatiga bevosita ta’sir etuvchi muhim omildir. Zamonaviy maktabgacha ta’lim tizimida bolalar kiyimining qulayligi, xavfsizligi, gigiyenik xususiyatlari va estetik jihatlari alohida ahamiyat kasb etadi. Shu sababli bog‘cha yoshidagi bolalar kiyimini ilmiy jihatdan o‘rganish va tahlil qilish dolzarb masala hisoblanadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Bog‘cha yoshidagi bolalar kiyimi masalasi pedagogika, bolalar gigiyenasi va rivojlanish psixologiyasi yo‘nalishlarida ko‘plab olimlar tomonidan tadqiq etilgan. Ilmiy adabiyotlarda bolalar kiyimi bolaning sog‘lig‘i, jismoniy rivoji va psixologik holatiga ta’sir etuvchi muhim tashqi omillardan biri sifatida qaraladi. Tadqiqotchilar bolalar kiyimini faqat estetik jihatdan emas, balki funksional va gigiyenik nuqtai nazardan baholash zarurligini ta’kidlaydilar.

Maktabgacha pedagogika sohasidagi tadqiqotlarda M.Ismailova[1], N.Abdurahmonova[2] bolalar kiyimining qulayligi va harakat erkinligini ta’minlashi bolaning faol o‘yin va o‘quv jarayonlarida muhim rol o‘ynashi qayd etilgan. Ushbu olimlar kiyim bolaning mustaqil harakatlanishi va o‘ziga bo‘lgan ishonchini shakllantirishiga ham ta’sir ko‘rsatishini ilmiy asoslab

berganlar. Bolalar gigiyenasi bo'yicha olib borilgan tadqiqotlarda kiyim matosining tabiiyligi, havo o'tkazuvchanligi va teriga zarar yetkazmasligi asosiy talablar sifatida ko'rsatiladi. Tadqiqotchilarning fikricha, sintetik tolalardan tayyorlangan kiyimlar teri kasalliklari va allergik holatlarning yuzaga kelishiga sabab bo'lishi mumkin. Shu bois bolalar kiyimini tanlashda gigiyenik me'yorlarga qat'iy rioya qilish lozimligi ta'kidlanadi.

Psixologik tadqiqotlarda Vygotsky[3], UNICEF materiallari[4] bolalar kiyimining ranglari va dizayni bolaning emotsional holati hamda ijtimoiy moslashuviga ta'sir ko'rsatishi aniqlangan. Yorqin, ammo ko'zni charchatmaydigan ranglar bolaning kayfiyatini ko'tarib, ijobiy emotsiyalarni shakllantiradi. Kiyim orqali bolaning o'zini ifodalashi va tengdoshlari bilan munosabatga kirishishi ham psixologik jihatdan muhim omil sifatida baholanadi. Umuman olganda, adabiyotlar tahlili shuni ko'rsatadiki, bog'cha yoshidagi bolalar kiyimi bolaning jismoniy sog'lig'i, psixologik farovonligi va ijtimoiy rivojlanishiga kompleks ta'sir ko'rsatadi. Mavjud ilmiy qarashlar bolalar kiyimini tanlashda pedagogik, gigiyenik va psixologik yondashuvlarni uyg'unlashtirish zarurligini tasdiqlaydi. Mazkur tadqiqot ana shu ilmiy yondashuvlarni umumlashtirishga qaratilgan.

NATIJALAR

Tadqiqot natijalari bog'cha yoshidagi bolalar kiyimi bolaning jismoniy, gigiyenik va psixologik rivojlanishiga bevosita ta'sir ko'rsatishini tasdiqladi. O'rganilgan ilmiy manbalar va maktabgacha ta'lim muassasalaridagi amaliy kuzatuvlar asosida bolalar kiyimiga qo'yiladigan asosiy talablar bir necha muhim yo'nalishlar bo'yicha umumlashtirildi.

Avvalo, kiyimning gigiyenik xususiyatlari yetakchi omil sifatida ajralib chiqdi. Tadqiqot natijalariga ko'ra, tabiiy matolardan (paxta, zig'ir) tayyorlangan kiyimlar bolaning teri salomatligini saqlashda muhim rol o'ynaydi(1-rasm).

1-rasm. Paxta maxsuloti matosidan tayyorlangan bolalar kiyimlari

Bunday kiyimlar havo o'tkazuvchan bo'lib, terlashni kamaytiradi va allergik holatlarning oldini oladi. Aksincha, sintetik tolalardan tayyorlangan kiyimlar bolalarda teri qizarishi, noqulaylik va bezovtalik holatlarini keltirib chiqarishi aniqlangan.

Ikkinchi muhim natija kiyimning funksional qulayligi bilan bog'liq. Tadqiqot davomida aniqlanishicha, bog'cha yoshidagi bolalar uchun kiyimlar harakat erkinligini cheklamasligi lozim. Juda tor, og'ir yoki murakkab tugma va bezaklarga ega kiyimlar bolaning faol o'yin jarayonida

noqulaylik tug'diradi. Qulay va yengil kiyimlar esa bolaning jismoniy faolligini oshirib, mustaqil harakat qilish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Shuningdek, natijalar kiyimning psixologik ta'siri ham muhim ekanini ko'rsatdi. Rang va dizayn bolaning emotsional holatiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Tadqiqot natijalariga ko'ra, och va iliq ranglarda tanlangan kiyimlar bolalarda ijobiy kayfiyatni shakllantiradi, o'ziga ishonch hissini kuchaytiradi. Juda to'q yoki agressiv ranglar esa ayrim hollarda bezovtalik va tez charchashga sabab bo'lishi mumkin.

Bundan tashqari, kiyimning estetik jihatdan mosligi bolaning tengdoshlari bilan ijtimoiy munosabatlariga ham ta'sir ko'rsatadi. Toza, qulay va chiroyli kiyimda bo'lgan bola o'zini ishonchliroq his qiladi va ijtimoiy faolroq bo'ladi. Bu holat maktabgacha yosh davrida ijtimoiy moslashuv jarayonining muhim jihati hisoblanadi.

1-jadval.

Bog'cha yoshidagi bolalar kiyimiga qo'yiladigan asosiy talablar va ularning ta'siri

Talab yo'nalishi	Asosiy xususiyatlar	Bolaga ta'siri
Gigiyenik	Tabiiy mato, havo o'tkazuvchan	Teri sog'ligi saqlanadi
Funksional	Yengil, harakatga mos	Jismoniy faollik oshadi
Psixologik	Ochiq va sokin ranglar	Ijobiy emotsional holat
Xavfsizlik	Keskin bezaklarsiz	Jarohatlanish xavfi kamayadi
Estetik	Soddalik va chiroylilik	O'ziga ishonch kuchayadi

Jadvaldan ko'rinib turibdiki, bolalar kiyimi bir vaqtning o'zida gigiyenik, funksional va psixologik talablarga javob berishi lozim. Ushbu talablarning uyg'unligi bolaning sog'lom va barkamol rivojlanishini ta'minlaydi. Umumiy natijalar shuni ko'rsatadiki, bog'cha yoshidagi bolalar kiyimi bolaning kundalik hayotiga bevosita ta'sir etuvchi muhim pedagogik omil hisoblanadi. Kiyim tanlashda gigiyenik, funksional va psixologik jihatlarni birgalikda hisobga olish maktabgacha ta'lim muassasalarida ta'lim-tarbiya jarayonining samaradorligini oshiradi. Tadqiqot natijalari bolalar kiyimini tanlashda ilmiy asoslangan yondashuv zarurligini yana bir bor tasdiqlaydi.

XULOSA

Mazkur tadqiqot bog'cha yoshidagi bolalar kiyimining funksional, gigiyenik va psixologik jihatlarini kompleks tahlil qilish imkonini berdi. Olingan natijalar bolalar kiyimi bolaning jismoniy sog'lig'i, harakat faolligi va emotsional holatiga bevosita ta'sir ko'rsatishini tasdiqladi. Kiyimning tabiiy matolardan tayyorlanishi, qulay va xavfsiz bo'lishi bolaning sog'lom rivojlanishida muhim ahamiyatga ega ekanligi aniqlandi. Shuningdek, tadqiqot davomida kiyim ranglari va dizayni bolaning psixologik holati hamda ijtimoiy moslashuviga ijobiy yoki salbiy ta'sir ko'rsatishi mumkinligi aniqlandi. To'g'ri tanlangan kiyim bolaning o'ziga bo'lgan ishonchini oshirib, faol va erkin harakatlanishiga yordam beradi. Shu sababli maktabgacha ta'lim muassasalarida va oilada bolalar kiyimini tanlashda gigiyenik, funksional va pedagogik talablarga asoslangan ilmiy yondashuvni qo'llash zarur. Bog'cha yoshidagi bolalar kiyimi tarbiyaviy jarayonning muhim tarkibiy qismi bo'lib, uni to'g'ri tanlash bolaning barkamol rivojlanishiga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Ismailova M. Maktabgacha pedagogika. — Toshkent: O'qituvchi, 2020.
2. Abdurahmonova N. Bolalar gigiyenasi. — Toshkent: Fan, 2019.
3. Vygotsky L. S. Mind in Society: The Development of Higher Psychological Processes. — Cambridge: Harvard University Press, 2018.
4. UNICEF. Early Childhood Development and Care Guidelines. — New York, 2021.
5. World Health Organization. Children's Environmental Health. — Geneva, 2020.
6. Berk L. E. Child Development. — Boston: Pearson Education, 2019.
7. Rajabova, D. (2025). SPECIFIC FEATURES AND FACTORS OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE INNOVATIVE ENVIRONMENT IN INDUSTRIAL ENTERPRISES. Journal of Applied Science and Social Science, 1(2), 474-479.
8. Rajabova, D. (2025). SYSTEMIC PROBLEMS OF THE CURRENT STATE OF THE INNOVATION ENVIRONMENT IN INDUSTRIAL ENTERPRISES. International Journal of Artificial Intelligence, 1(3), 638-643.
9. Rajabova, D. (2025). WAYS TO IMPROVE INNOVATION ACTIVITIES IN INDUSTRIAL ENTERPRISES IN UZBEKISTAN. International Journal of Artificial Intelligence, 1(1), 604-610.
10. Rajabova, D., & Usmonova, D. (2024). BIG DATA VA IQTISODIY TADQIQOTLARDA TAHLILIIY IMKONIYATLAR. Инновационные исследования в современном мире: теория и практика, 3(15), 16-23.
11. Tursunov, H. Imkoniyati cheklangan o'quvchilarning axborot kompetensiyasini rivojlantirish: O'zbekiston va yevropa tajribasi. Talim fan va innovatsiya jurnali, 6.
12. Tursunov, H. (2025). Kar va zaif eshituvchi yuqori sinf o'quvchilar axborot kompetensiyasini rivojlantirishning pedagogik-psixologik xususiyatlari. Bulletin of Contemporary Researches: Multidisciplinary, 1(1), 16-19.
13. Tursunov, H. (2025). Kar va zaif eshituvchi yuqori sinf o'quvchilarining axborot kompetensiyasini rivojlantirish modeli. MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI JURNALI, 3(7).
14. Tursunov, H. (2024). Kar va zaif eshituvchi o'quvchilarning axborot kompetensiyasini rivojlantirish: farg'ona misolida. In Conference on Digital Innovation: "Modern Problems and Solutions (pp. 206-209).
15. Hamidullo o'g'li, T. H. (2025, May). KAR VA ZAIF ESHITUVCHI YUQORI SINFI O'QUVCHILARINING AXBOROT KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISH OMILLARI VA TAMOIYILLARI. In International Conference on Modern Science and Scientific Studies (pp. 323-329).
16. Hamidullo o'g'li, T. H. (2025, January). KAR VA ZAIF ESHITUVCHI YUQORI SINFI O'QUVCHILARINING AXBOROT KOMPETENSIYASINI RIVOJLANTIRISH TASHKILIIY-METODIK MUAMMOLARI. In International Conference on Medical Science, Medicine and Public Health (pp. 54-62).
17. Morrison G. S. Early Childhood Education Today. — New York: Pearson, 2018.
- 18.